מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לקמן לא. תוספתא פ"ז ה"ב ותוספתא דמכות פ"ג ה"ד], ב) [תוספתא פרק ז ה"ב ותוספתא מכות פ"ג ה"ד] לקמן לו., ג) ע"ז ה:, ד) עירובין פא:, ה) בכורות דף כא:, ו) [עירובין פא: ע"ש], ז) [קדושין כג. וש"נ], ח) [נ"מ מו. מז. מז: עירובין פא: קדושין כו. כח: בכורות יג:], ט) [תמורה יד.], י) יומא ב:, כ) קידושין כט., ל) פי"א, מ) [וע"ע תוס' ע"ז ה: ד"ה עדן], נ) [ועי' תוי"ט למישנה].

תורה אור השלם

א) וְשׁוֹר אוֹ שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד: [ויקרא כב, כח]

ב) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד: [בראשית א, ה]

הגהות וציונים

א) בדפוס וינציאה רפ"ר נוסף בו, וכ"ה הב"ח על הרי"ף, וכמו ברש"י: ב) [בעירובין איתא רב אילא אמר ר' יוחנן וגי' רש"ל ר' אילא אמר רב יהודה בארבעה כו'] (גליון). עי' הגהות וציונים עירובין פא: אות א שיש ט"ס בחכמת שלמה ובוקיר סריקי תלו ביה ברש"ל. בדפוסים מאוחרים (משנת ת"ז עד דפוס וילנא) נוסף כאן בטעות תיבת "אומר": ג) בכת"י נוסף דאי מספקא ליה אמאי סופג כלל: ד) בקצת כת"י נוסף שמונים: ה) סעודה גדולה טפי (כת"י):

ליקוטי רש"י

בא הכתוב כו'. כגר פרשתי בגאונו ואת בנו דכל מוזיר תתרלת ספק היא כי מתרינן ביה אל מוזיר מספקא לן אם [יסיה] עוכר על התרלה ואם לאו דשמא קודש עלות הסתר יאכלנו [לקמן צא.]. ליתן עשה. ובעוזר ממנו אחר לא מעשה והוי לאו שיתקן לעשה [תמורה ד:]. אחר לא תעשה. אם מוזיר ועברת על לאו אחם מצרכנו נתקו הכתוב בעשה זה מעוגן של אחר לאוין לומר זה ענשו ותקנת עצירתו שיצרכנו [שבועות ג:]. לומר שאין לוקין עליו. דמשמע שזה עושה לו אחר לאו אחם הוריו ויצרכנו [יבמות לא:]. ולא לאו אחם הוריו ויצרכנו [סנהדרין סג:]. שהעשה האמור אחריו מקנמו ונכרכו על עניית הנאו [מכות ד:]. כל לאו שיתקן לעשה אין לוקין עליו דמשמע זו היא ועוד דלא דמי לאו לאו דאמיתה אם אחם לילה לאו אחם [פסחים פד.]. לא מן השם הוא זה. כלומר טעם זה אינו מן העיקר [סנהדרין שם]. לא מעשה זה המלקות בגלל בו אבל כל עצמו אין בו מלקות לפי שאין בו מעשה [שבועות שם]. אין טעם זה עיקר דלאו מתיתי לעשה אין לוקין עליו אלא מפני מה המוזיר אינו לוקה לפי שהוא לאו שאין בו מעשה [מכות שם]. לאו שאין בו מעשה. דכשהוא מוזיר לא קעביד אוס מעשה [תמורה שם]. משתי בהמות. מדנקט מעשי בהמות כי היכי דיסוי תרייהו תרייהו ינקט דאי מי לא אמר בהמות ומה לי אחת. אבל. גיד שלם כאוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב משום דבריה הוא ומחייב איסור [לקמן שם]. בארבעה פרקים וכו'. בהני ד' פרקים מחזקינן ליה לאיתם דכל מאן דזיבן בהמה אחיב לה ביומיה ומשום הכי קאמר אמה מכרתי לשחוט ואלו תשחוט אמה את הבת שאמכור משום אומו ואת בנו דיוסה אחד מחייב האחרון ואלו יומיה ח"ש בגלא בשר וקונין הכל. ערב יום טוב האחרון של חג. מפני שהוא יום הגלגלת קרבנות הסג דתנן מי שלא חג וכו'. וערב יום טוב הראשון של פסח. י"ל דיוסן משום שפסיה. וערב עצרת. משום שלמי מגיגה ועולת ראיה. וערב ראש השנה. יום טוב הוא ואוקלין בשר. בגליל. היו הגילין להרבות שמחה יותר [ע"ז ה:]. ואין לו לוקה. כאומו הסור אלא דיבר שנתן לו דיבר מבעוד יום בשוה דיבר בשר. אם מת. הסור אבל לוקה מה שנתן. אינו כן. לון משמיענן אומו על כלהו ואם לא עבה מחזיר לו את הדיבר [עירובין פא:]. אם לא הודיעו. בתרבעה פרקים בשנה מוכר אמכר פרה לשחוט ומו בשוה בגר לאחר לשחוט לצרך להודיעו אמה מכרתי [היום] לשחוט ואם לא הודיעו הולך ושוחט [ע"ז דף לא:]. שזיכה לו. עבה לוקה בשור זה שזה דיבר על ידי אחר שאמר הסור לאחר ואמר לו זכה לו בו בשם פלוני והוא לא עשאו אלא לאומו אחר הוזכה בשבילו. דזכות הוא לו. להוציא מעות ולקנות בשר שהכל לדכן בכך [עירובין שם]. אין חבין לאדם כו'. אין אדם יכול לעשות אלומו אלא מדעתו לדבר אחרון אלא אם כן אמר לו אם אעשה אלא לאומו אחר הוזכה בשבילו. דכתיב [בבכורות יא.]. דבר אחר לדעתו קרוי מוזכה [שם יז:]. אין אדם נעשה אלא לאדם לאומו אחר [קידושין כג.]. אין אדם נעשה אלא לאדם לאומו אחר [בבכורות יג:]. [המשך בסוף המסכת]

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"י מהלכות קרבן פסח הל' יא ופי"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט: כד ב ג מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הלכה ג:

כה ד ה ו מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' יד טו טז ועי' בהשגות ובכ"מ וכל"מ סמג לאוין קמט עוש"ע י"ד סי' טו סעיף ו:

כו ז ח מיי' פ"ע מהל' מכירה הל' ז סמג עשין פב עוש"ע ח"מ סי' קלט סעיף ג:

כז ט מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' יז סמג לאוין קמט עוש"ע י"ד סי' טז סעיף ד:

רבינו גרשום

בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה. כלומר דעשה זו והנותר [ממנו וגו' באש תשרפו] ולא תעשה זו לא תותירו ועבשיו ט) זה ספק לא ידענן אם יותיר אם לאו ואעפ"כ חייב מלקות ומשום הנותר שבא אחרייו אינו חייב ודברי ר' יעקב יביא כאן משום גזרה: אלא לאו סומכוס היא. כלומר רש"מ אכל ב' זיתי חלב בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת: ערב יו"ט אחרון של חג כו'. כלומר דהשתא סתמא דמלתא ודאי מאי דהוה ליה אכל בימים שעברו ואינו קונה אותה אלא לשחוט לפיכך צריך להודיעו: אימתי בזמן שאין לו ריוח. כלומר בערב יו"ט קנאה דודאי באותו יום ישחטנה לפיכך צריך להודיעו: אבל יש לו ריוח בינתים. כגון שקנאה שנים או שלשה ימים קודם לחג א"צ להודיעו מאן נימא לן דבאותו יום ישחוט שמא למחר או ליום אחר ישחוט: ואין ללוקה אלא דיבר. כלומר שלא נתן לו ללוקה אלא דיבר כופין אותו לשחוט ישלם לו את השאר ושל לוקה חשיב: מלתא אגב אורחיה קמ"ל דאורחא דמלתא למיטרח כו'. כלומר דחזינן המוטב לחתן והגרוע לכלה: ג) היום הולך אחר הלילה. כלומר לילה יוום שאם שחט אותו ביום מותר לשחוט בנו בלילה אבל אם שחט בלילה אסור לשחוט בנו ביום שלאחר הלילה: והכא במאי עסקינן כגון שזיכה לו ע"י אחר. כלומר שנתן לו לוקח דינר והלך לדרכו וזיכה לו מוכר ללוקח על יד אחר שלא בפניו שאמר לו טול שור ברשותך שתהא מזכה לו לפלוני: בארבעה פרקים אלו דזכות הוא לו. כלומר שחייב לקנות בשר בשביל שמחת יו"ט וזכין לאדם שלא בפניו: בשאר ימות השנה דחובה הוא. כלומר שאם קונה שהוא חוב ולא זכות אין זכין לו

וכדברי רבי יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל. תימה דברים כתובות (דף ה.) פריך יום הכפורים שחל להיות בשני בשבת ידמה גזירה שמא ישמוט בן עוף ואמאי לא פריך משאר יומים טובים דהוי לכ"ע ואומר ר"ת דבשאר ערב י"ט שוחטין בהמות דלתמרי' הכא אבל ערב יום"כ לא היו אוכלין אלא בשר עוף ודגים כדתמרי' בב"ר [ג] גבי הוהו דזבן נוגא והא דלא תשיב הכא ערב יו"ט ראשון של חג אומר ר"ת משום דכולי עלמא טרידי בסוכה ולולב ואין להן פנאי להרבות בשחיטה כל כך [ד]:

ומודה רבי יהודה. תימה למאן מודה דאימתי דרבי יהודה הוא דתמרינן בסנהדרין בפרק זה בורר (דף כה.) [ה]:

הדרן עלך אותו ואת בנו

בא [א] הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו דברי ר' יהודה רבי יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דה"ל לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ת"ש [ב] אבל שני גידין משתי ירכות משתי בהמות סופג שמונים רבי יהודה אומר אינו סופג אלא מ' היכי דמי אילימא בזה אחר זה ובשתי התראות מ"ט דרבי יהודה דאמר ארבעים ותו לא אלא פשיטא בבת אחת ובחדא התראה מאן ת"ק אילימא רבנן דפליגי עליה דסומכוס ומה התם דגופין מוחלקין פטרי רבנן הכא לא כל שכן אלא לאו סומכוס היא לעולם בזה אחר זה ודקאמרת מ"ט דרבי יהודה כגון [ג] דלית ביה כזית [ד] דתניא אכלו ואין בו כזית חייב ר' יהודה אומר עד שיהא בו כזית: **מתני'** [ה] בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט בתה מכרתי לשחוט ואלו הן ערב יום טוב האחרון של חג וערב יום טוב הראשון של פסח וערב עצרת וערב ראש השנה וכדברי רבי יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל אמר רבי יהודה [ו] אימתי בזמן שאין לו ריוח אבל יש לו ריוח אין צריך להודיעו [ז] ומודה רבי יהודה במוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה שצריך להודיעו בידוע ששניהם שוחטין ביום אחד [ח] בארבעה פרקים אלו משחיטין את הטבח בעל כרחו אפילו שור שוה אלף דינרים ואין לו ללוקח [ט] אלא דינר כופין אותו לשחוט לפיכך אם מת מת ללוקח אבל בשאר ימות השנה אינו כן לפיכך אם מת מת למוכר: **גמ'** [י] תנא אם לא הודיעו הולך ושוחט ואינו נמנע: אמר רבי יהודה אימתי [וכו']: למה לי למיתני את האם לחתן ואת הבת לכלה מלתא אגב אורחיה קמשמע לן דאורח ארעא למטרח בי חתנא טפי מבי כלתא: בארבעה פרקים אלו [וכו']: [יא] והא לא משך אמר רב הונא אמר רב כשמשך אי הכי אימא סיפא אבל בשאר ימות השנה אינו כן לפיכך אם מת מת למוכר והא משך אמר ר' שמואל בר רב יצחק לעולם שלא משך וכגון שזיכה לו על ידי אחר בארבעה פרקים אלו דזכות הוא לו [יב] זכין לאדם שלא בפניו בשאר ימות השנה דחוב הוא לו אין חבין לאדם שלא בפניו רבי אלעזר [יג] אמר רבי יוחנן [יד] בארבעה פרקים אלו העמידו חכמים דבריהם על דין תורה [טו] דאמר רבי יוחנן דבר תורה מעות קונות ומה טעם אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעליה: **מתני'** [טז] [יז] יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה את זו דרש רבי שמעון בן זומא נאמר במעשה בראשית [יח] יום אחד ונאמר באותו ואת בנו יום אחד מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה אף יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה: **גמ'** ת"ר את זו דרש ר"ש בן זומא לפי שכל הענין כולו אינו מדבר אלא בקדשים [יט] ובקדשים לילה הולך אחר היום יכול אף זה כן נאמר כאן יום אחד ונאמר במעשה בראשית יום אחד מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה אף יום [אחד] האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה

רבי

לאדם אלא בפניו: דבר תורה מעות קונות. כלומר דכתיב (ויקרא כה, יד) או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד [דהיינו] מעות: ומפני מה אמרו משיכה קונה. דאינו קונה שום אדם עד שימשך: גזירה שמא יאמר המוכר נשרפו חטיך בעלייה. ויהיו לו החטין פרוצין בעל כרחו עכשיו אמרו חכמים שאינן חשובין של לוקח עד שימשך [כדי] שישמרם המוכר אותם יפה יפה עד שיבואו ברשותו: ובקדשים לילה הולך אחר היום. תודה שנאכלת ליום ולילה עד חצות וכמו זבחי שלמי צבור: יום המיוחד טעון כרוז. כגון הני ארבעה פרקים: **סליק פירקא**

חשק שלמה על רבינו גרשום ט) מולי ל"ל ועכשיו דלף דמה שיש ספק ולא ידענן אם יותיר אם לאו מ"מ הוי מלקות אעפ"כ מטוס עבה דבאם הבמרוהו שבא אחריו אינו מיב. ג) דבר בה שיש אחר ד"ה גזירה.

תלמוד בבלי <עוז והדר> - לד חולין תלמוד בבלי עמוד מס 176 **הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה**